

Participatiedocument

Omgevingsvisie

Arnhem 2040

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Participatieplan	6
Arnhems Klankbord Netwerk	8
Bewonersbijeenkomst in congrescentrum 'Geniet in de Weerd'	9
Omgevingswetbraderie in het Stadhuis	10
Scholenproject	10
Koerswijzer	14
Communicatie over koerswijzer	15
Bereik in online media	16
Resultaten responsiviteit	16
Inhoudelijke conclusies Koerswijzer (Citizens)	16
Week van de stad	17
Meedenken.arnhem.nl	18
Oproep inwoners	18
Ronde 1 'Hoogbouw'	19
Algemene conclusie	19
Ronde 2 'Straat van de toekomst'	19
Algemene conclusie	20
Ronde 3 'Plek voor voorzieningen'	20
Algemene conclusie	20
Bijlagen	21
Bijlage 1 Frank Los 2019-08-27	22
Bijlage 2 Frank Los 2019-11-19	28
Bijlage 3 Meedenken.arnhem.nl resultaten per stelling	30

Inleiding

Op dit moment staan we voor grote uitdagingen die van invloed zijn op hoe onze stad er uit komt te zien. Complexe opgaven, zoals verstedelijking, verduurzaming en klimaatadaptatie, die ook nog eens nauw met elkaar verweven zijn. In 2012 verscheen onze laatste ruimtelijke visie voor heel Arnhem: Structuurvisie Arnhem 2020, doorkijk 2040. Met het oog op de nieuwe opgaven is deze visie deels verouderd.

De omgevingsvisie geeft het beeld van de gewenste ruimtelijke kwaliteit van de fysieke leefomgeving in Arnhem: een integraal streefbeeld waar we als gemeente naartoe willen ontwikkelen. Een strategische langetermijnvisie, waar opgaven en ambities voor de gehele fysieke leefomgeving samenkomen. De omgevingsvisie stellen we vast voor een langere periode, maar is geen statisch verhaal, want hij maakt onderdeel uit van de beleidscyclus en kan periodiek worden aangepast.

De Omgevingsvisie gaat niet alleen over traditionele ruimtelijke onderwerpen zoals bouwen, verkeer en water, maar ook over ecologie, gezondheid en duurzaamheid. De omgevingsvisie bekijkt die onderwerpen niet apart, maar in onderlinge samenhang.

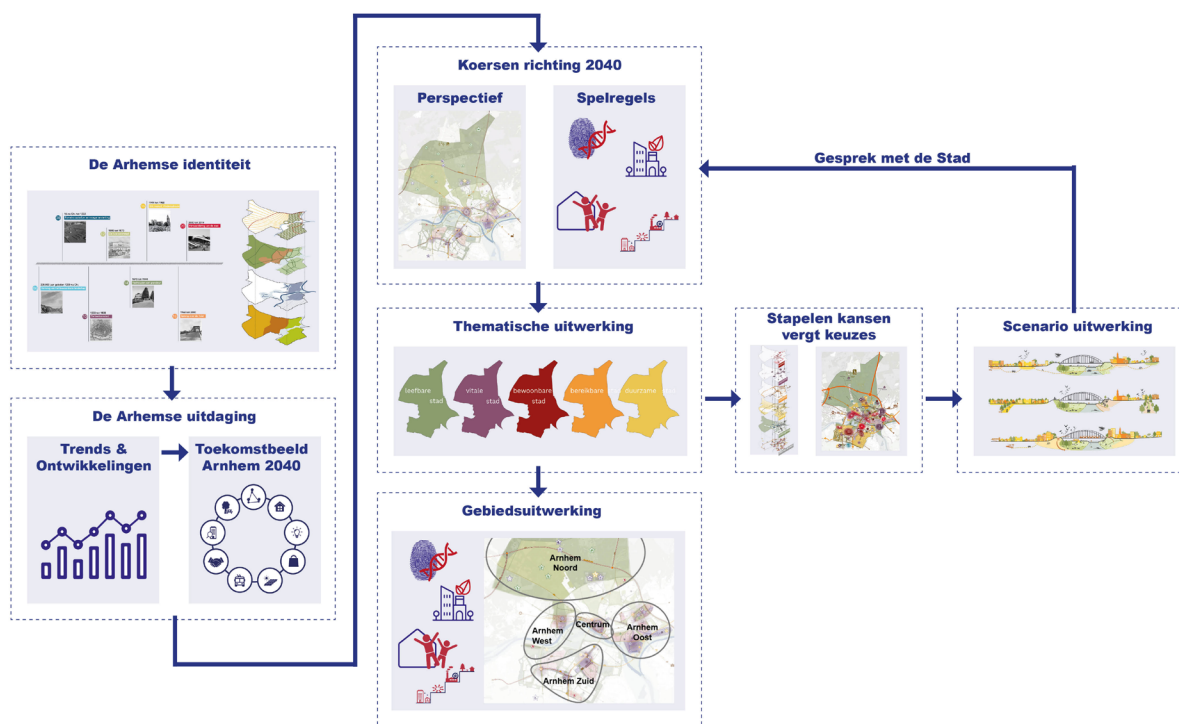
Voorafgaand aan de voorontwerp-omgevingsvisie is de identiteit van Arnhem inzichtelijk gemaakt in een Waardenatlas met tijdlijn en themakaarten. Vervolgens zijn in een koersdocument de trends en ontwikkelingen voor Arnhem in beeld gebracht en is er een toekomstbeeld voor Arnhem 2040 geschetst. Omdat in de visie veel dingen samenkomen, is het maken ervan vooral een proces van belangen afwegen en slimme oplossingen bedenken voor onze leefomgeving. Uiteenlopende beleidsdoelen, ambities en initiatieven vanuit de stad leggen afzonderlijk een claim op de fysieke ruimte. Om de samenhang te versterken en dilemma's op te lossen, zijn de opgaven en ambities geclusterd in realistische doelen, ook wel afwegingsprincipes. In dit keuzeprocess is de kracht van de stad en de regio gebruikt. Samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners komen we op deze manier tot de juiste afwegingen en oplossingen.

Arnhem staat niet op zichzelf. Beleid op het gebied van mobiliteit, duurzaamheid, economie en woningbouw pakken we op in samenhang met onze buurgemeenten en de provincie Gelderland. Ook door onze buurgemeenten en door provincie en Rijk worden omgevingsvisies opgesteld. We zorgen ervoor dat onze omgevingsvisie ingebed wordt in de regionale context. Vanuit onze positie zullen we gezamenlijke ambities kracht bijzetten.

De omgevingsvisie voor Arnhem wordt inhoudelijk opgebouwd vanuit:

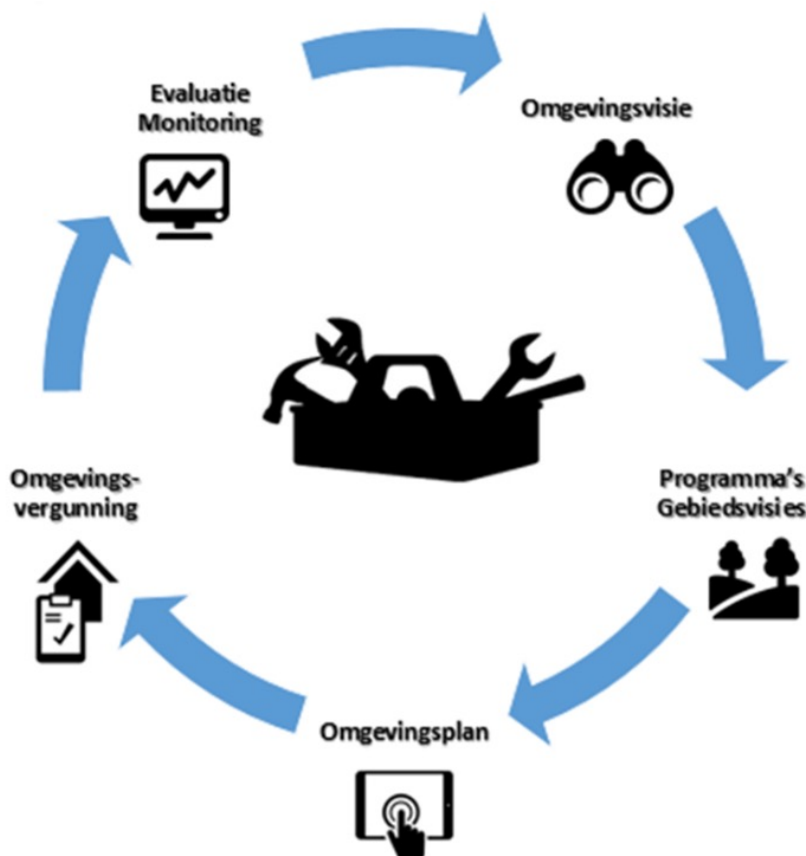
- De ruimtelijke kwaliteiten, het DNA van Arnhem (de Arnhemse identiteit);
- De opgaven en ambities voor de leefomgeving samengebracht in kansenskaarten per thema (Thematische uitwerking);
- Een globaal wenselijk toekomstbeeld, verkregen vanuit de 2 bovengenoemde bouwstenen;
- Input vanuit het participatieproces.

Het onderstaande figuur geeft een overzicht van de bouwstenen, de kern van de omgevingsvisie en de link met het participatieproces.

Participatieplan

Deze omgevingsvisie zet de eerste stap in de toekomstige ontwikkeling van de stad. De volgende stap is het uitvoeren van de visie, zodat we straks ook echt kunnen genieten van een gezonde, leefbare en aantrekkelijke stad. De ambities uit de visie werken we uit in verschillende programma's en gebiedsvisies. In deze programma's en gebiedsvisies geven we concrete kaders aan over de manier waarop we onze stad gaan ontwikkelen en welke instrumenten we daarvoor in gaan zetten. In het omgevingsplan komen vervolgens de direct bindende regels voor initiatieven in de stad zodat deze bijdragen aan de koers waarop we als stad willen ontwikkelen. De omgevingsvergunning die we al kennen is een verdere detaillering op locatieniveau. Door het beleid te monitoren en te evalueren kunnen weer nieuwe inzichten ontstaan die weer effect kunnen hebben op de verschillende beleidsinstrumenten. Zo bereiken we samenhang in alle beleidsinstrumenten, van strategisch naar uitvoerend niveau.

Begin 2020 zijn de grote lijnen van de participatie over de omgevingsvisie geschetst in een participatieplan.

Het doel van de participatie was om een omgevingsvisie te maken voor de stad waarin de Arnhemse samenleving zich zou herkennen. Met participatie wilden we de doelgroepen meenemen in het proces van de omgevingsvisie. We wilden de Arnhemmers raadplegen; zij zijn immers expert van hun eigen leefomgeving en kunnen nieuwe inzichten geven.

De doelgroepen van de participatie over de omgevingsvisie waren:

1. Geïnteresseerde inwoners
2. Professionele stakeholders en belangenverenigingen
3. Jongeren, in de leeftijd van ca. 15-25 jaar.
4. Doelgroepen die normaliter niet meedoen aan participatietrajecten van de gemeente, maar wel belangrijk zijn om een breedbeeld te verkrijgen van wat de Arnhemmers hun stad in 2040 toewensen.

Per doelgroep is gekeken hoe ze het best benaderd kunnen en willen worden en op welke manier we met hen de dialoog konden voeren. Hieronder volgt een beschrijving van alle bijeenkomsten en kanalen die t.b.v. het participatieproces zijn ingezet.

Arnhems Klankbord Network

Om overkoepelende belangen te betrekken bij de participatie hebben we een netwerk opgericht: het Arnhems Klankbord Network voor de omgevingsvisie.

Dit netwerk kent de volgende partijen: Volkshuisvesting, Adviesraad Jeugdhulp, Alliander, Arnhem Noort - Oost (Paasberg), BPD, Burger Service Lab (overkoepelend orgaan van inwoners en wijken), Kiemt, Movaris (aangedragen door de HAN), Quadraam, raadsleden, Rijnstate, Stichting Arnhemse Bedrijven, WMO Adviesraad, Arnhems Hart en Platform Binnenstad Arnhem.

Vervolgens hebben we 3 bijeenkomsten georganiseerd: op 27 augustus 2019, 19 november 2019 en 1 september 2020.

De deelnemers aan dit netwerk werden persoonlijk uitgenodigd en konden elkaar en de gemeente gericht bevragen op onderwerpen/thema's.

De bijeenkomsten werden geleid door een onafhankelijke gespreksleider en Frank Los ('Interactieve Visuele Communicatie') heeft hier getekende notulen van gemaakt. Een impressie:

De rest van de getekende notulen is te vinden in de bijlagen.

Een dilemma werd duidelijk: "Arnhem is van de Arnhemmers, maar Arnhem maakt ook onderdeel uit van de regio. De beschikbare ruimte is beperkt. Welke ruimte wordt voor welke functie gebruikt?"

Onder leiding van een onafhankelijk gespreksleider zijn tijdens één van de bijeenkomsten, met behulp van een Mentimeter, de reacties van de deelnemers gehoord. De hoofdlijn van de reacties is hieronder op een rij gezet.

- *"Soms is kiezen niet mogelijk, zijn de uitersten niet bevredigend. Het midden is overigens ook een keuze"*
- *"Belangrijk ook bedrijven te betrekken binnen dit proces"*
- *"Ook voor digibeten, slechtzienden en anderstaligen moet de Koerswijzer toegankelijk zijn"*
- *"Duidelijk maken dat bepaalde keuzes leiden tot een bepaald scenario"*
- *"Uitleggen wat met de resultaten gedaan wordt"*
- *"Energietransitie mag uitgebreider belicht worden, evenals keuze locatie onderwijs en zorg"*

Belangrijke punten die door deelnemers van het AKN werden gegeven:

- *"Belangrijk dat aangegeven wordt aan burger wat er van de input gebruikt gaat worden en wat niet. De burger wil graag zien wat er met zijn input gedaan wordt"*
- *"Betrekt vooral ook de jeugd, want zij zijn de volwassenen van de toekomst"*
- *"Aandacht voor toegankelijkheid voor mensen met een fysieke beperking. Ruimtekoers is in overleg met APCG"*
- *"Wanneer is de participatie goed genoeg geweest?"*
- *"Betrekt ook winkeliersverenigingen en maak vooral gebruik van bestaande netwerken"*

De input vanuit het AKN heeft geleid tot het 'Scholenproject' en een bijeenkomst met de Bouwsociëteit.

Wat nemen we hieruit mee naar de Omgevingsvisie?

Voor het proces en de verdere uitwerking van de omgevingsvisie is het van belang om bij de participatie altijd duidelijk aan te geven waar nog ruimte is voor de burger. Met een actieve benadering van de achterban, via het AKN, hebben we geprobeerd zoveel mogelijk mensen binnen het participatietraject te bereiken.

Bewonersbijeenkomst in congrescentrum 'Geniet in de Weerd'

Op 18 februari 2020 werden geïnteresseerde inwoners bijgepraat over de Omgevingswet.

De inwoners zijn uitgenodigd via de Teams Leefomgeving, wijkvertegenwoordigers en een bericht in de Arnhemse Koerier.

De Teams Leefomgeving (TLO's) hebben hun (sociale) netwerk benut om zoveel mogelijk mensen te bereiken.

We hebben benadrukt dat de participatie een adviesrol betreft richting het bestuur van de stad, en dat de Omgevingsvisie een integrale langetermijnvisie is van het bestuur voor de fysieke leefomgeving. Na een presentatie over het DNA van Arnhem werd het verband uitgelegd tussen de Omgevingsvisie en de wijkvisie. De avond werd afgesloten met een interactief deel waarin inwoners en ambtenaren van de gemeente met elkaar in gesprek gingen over het verleden en heden en werd de link gelegd met het DNA van Arnhem.

Ondanks dat er aan de tafels verschillende discussies werden gevoerd, waren er gemeenschappelijke delers te ontdekken:

"Het gemeentebestuur moet te allen tijde uitleggen: waarom vindt het bestuur dit?" en

"Een van de centrale elementen binnen dat communicatie & participatie-raamwerk moet zijn: wanneer willen we wat met de inwoners delen?"

Een aanwezige inwoner benadrukte de samenvatting van de avond. Een vraag die de gemeente in elk stadium van participatie steeds weer dient te beantwoorden:

"Hoeveel ruimte is er nog om mee te praten, en over welke onderwerpen valt er dan nog wel en over welke onderwerpen niet te praten...?"

Het scheppen van duidelijkheid daarover zal voor een belangrijk deel het succes van de communicatie & participatie zijn.

Afgesloten werd met de toezegging aan de aanwezigen dat de gemeente met hen zal delen:

- 'het DNA-boekje' (de Waardenatlas) (zie bijlagen)
- een persoonlijke uitnodiging voor de Omgevingsbraderie op 19 maart (zie hierna) en
- de ideeën over hoe wij het proces van communicatie & participatie willen organiseren. Duidelijk is in elk geval dat daarbij een belangrijke rol voor de Teams leefomgeving weggelegd moet zijn.

Wat nemen we hieruit mee naar de Omgevingsvisie?

Bewoners vroegen vooral veel aandacht voor de balans tussen:

- het noordelijke en het zuidelijke deel van de stad;
- groen en bouwen;
- behoud en ontwikkeling.

Ook gaven de aanwezigen aan bij participatie graag steeds duidelijk te willen weten waar wél en waar geen ruimte meer is, voor inbreng in de besluitvorming.

Omgevingswetbraderie in het Stadhuis

Het Arnhems Klankbord Netwerk, de mensen van de bewonersavond (18 feb. 2020) en de raadsleden werden persoonlijk uitgenodigd voor een 'Braderie' in het Stadhuis. De genodigden waren vrij om de uitnodiging door te sturen naar burens of wijkgenoten.

Op deze Braderie wilden wij hen informeren over de voortgang van de Omgevingsvisie in Arnhem. Naast informatiekramen waren er twee presentaties voorbereid.

Via een virtual reality-opstelling zouden de deelnemers een voorproefje krijgen van hoe we in de toekomst samen met inwoners kunnen kijken naar nieuwe ontwikkelingen in de leefomgeving.

Door de aangescherpte coronamaatregelen hebben we deze bijeenkomst moeten afpassen.

Scholenproject

Tijdens de eerder omschreven AKN-bijeenkomsten kwam het verzoek naar voren om ook jongeren (via middelbare scholen) te betrekken bij de participatie.

In samenwerking met onderstaande scholen zijn er online workshops voor de leerlingen ontwikkeld. De leerlingen werden vooraf geïnformeerd over wat de omgevingsvisie is en wat dit betekent voor de stad en zijn inwoners.

De lesopdracht:

"In de komende 4 lessen gaan jullie nadenken over hoe jullie Arnhem zouden willen zien over 20 jaar. Wat vind je belangrijk? Hoe woon je? Hoe reis je van de ene plek naar de andere? Waar en hoe ontmoet je elkaar? Op welke manier kan je duurzaam leven?"

In de eerste twee lessen gaan jullie ideeën en oplossingen bedenken voor Arnhem in 2040.

In de derde les gaan jullie aan de hand van die ideeën samen met de klas een maquette van jullie stad van de toekomst bouwen.

Vanwege de coronamaatregelen is de maquette veranderd in het maken van een videopresentatie.

De deelnemende scholen waren:

Naam school en adres	Klas aantal leerlingen
Stedelijk Gymnasium Arnhem Thorbeckestraat 17, 6828 TS Arnhem	5 klassen 2vwo 147 leerlingen
Winford Arnhem Isaac Evertslaan 1 Arnhem	1 klas 5 leerlingen havo / vwo
Guido VMBO Grensweg 2, 6823 JH Arnhem	1 klas 4e jrs havo 25 leerlingen van Ak en ckv
Vmbo 't Venster Thomas a Kempislaan 82, 6822 LS Arnhem	1 klas 2e jrs vmbo 25 leerlingen
Arentheem College – Titus Brandsma Reigerstraat 25 6883 ER Velp T 026 363 38 36	6 klassen met ongeveer 28 leerlingen per klas mavo en havo leerjaar 2
Lorenz Lyceum Metamorfosenallee 100, 6843HX Arnhem	5 klassen 2havo (28 leerlingen) 2vwo (29 leerlingen + 28 leerlingen) tweetalig havo2 (22 leerlingen) tweetalig vwo2 (32 leerlingen)
Montessori College Arnhem Utrechtseweg 174, 6812 AL Arnhem	1 klas 3 havo

Tijdens de online workshop (via de scholen) zijn de leerlingen aan de slag gegaan met het onlineprogramma CoSpaces i.p.v. een maquette. CoSpaces is een online 3D programma speciaal voor educatieve doeleinden, waarbij de leerlingen een eigen 3D wereld kunnen bouwen. Het resultaat is een mp4-video. Ter beeldvorming een momentopname uit zo'n video:

We hebben 35 filmpjes ontvangen en bekeken. De betrokkenheid, creativiteit en het bewustzijn van de jongeren over hun toekomst, laten zien hoe ze nadenken over hun leefomgeving. Opvallend is dat niet alleen oplossingen zijn bedacht voor de fysieke maatregelen (zonnepanelen e.d.) maar ook de relatie met sociale thema's (gezondheid, ontmoeten, inclusie) werden gelegd. De teksten uit de filmpjes hebben we per thema overgenomen:

Wegen en vervoer

- *Waterstof, auto's op waterstof, bus op groene stroom*
- *Elektrische (gedeelde) voertuigen en auto's*
- *Auto's duurder maken die milieu onvriendelijker zijn*
- *Goede bereikbaarheid en schone manieren van verplaatsten*
- *Minder scheep en luchtvaart*
- *Meer fietsen en minder auto's en meer fietsparkeerplaatsen*
- *De wegen gaan de hoogte in*
- *Ondergrondse vervoersmogelijkheden*
- *De stad gaat voor iedereen bereikbaar zijn, ook voor mensen met een handicap*

Wind

- *Windenergie is de toekomst*
- *De windmolens staan verspreid over de stad, ze zijn stil en worden ook gebruikt als kunstobject: iedere windmolen is versierd door een Arnhemse kunstenaar.*
- *Windmolenpark in de uiterwaarden en windmolens op het water*

Werken

- *Werk in een groene omgeving*
- *Buiten is een werkplek voor frisse lucht, socialiseren en werken natuurlijk*
- *Alle kantoren 100% energieneutraal*
- *Woon- en werkgebouw in één*
- *Ontspannen en sporten tussen de werklocaties.*
- *Appartementen werkflat*
- *Thuiswerkomgeving aantrekkelijk maken*

Groen

- *Dit is de groenste stad van de wereld!*
- *Wijkmoestuintjes*
- *Veel groen in de stad, kinderboerderij, openbare parken*
- *Veel natuurgebieden*
- *Ondanks drukke wegen aan de rand van Arnhem zijn er parkjes voor de mensen uit de buurt*
- *Voldoende bomen om koolstofdioxide op te nemen*

Sociaal/inclusie

- *Iedereen laten geloven wat hij of zij wil*
- *Eenzaamheid is afgenomen, want ik kan met mijn vrienden naar het park hier in de buurt*

Wonen

- *De hoogte in = meer woonruimte. Veel hoogbouw, hoge torens*
- *Rijk en arm door elkaar heen laten wonen zodat er geen achterstandswijken zullen komen*
- *De huizen zijn prefab. Dit zijn huizen waar meerdere mensen in kunnen wonen, en van tevoren zijn geproduceerd zodat ze gemakkelijk en in- en uit elkaar gehaald kunnen worden*
- *Woningen boven winkels*
- *Veel appartementen voor één gezinshuishoudens*
- *Duurzame dakisolatie*
- *Doel is betaalbaar wonen, goed geïsoleerd*
- *Apotheek met woningen bovenin en ouderenzorg*
- *Groen daken in het centrum, gebruik maken van stroom uit de rivier door bijvoorbeeld een waterrad*

Scholen

- *Digitale basisscholen waarbij alleen wordt gewerkt met tablets, laptops en telefoons*
- *Meer les op scholen over afval scheiden*
- *Geen auto's in de buurt van scholen*
- *Kleine schoolklassen, maximaal 18 leerlingen*

Zonnepanelen

- *Zonnepanelen op daken en zonnenvelden*
- *Bushokjes voorzien van zonnepanelen zodat je mobiel kunt opladen*
- *Goedkopere zonnepanelen*

Sociaal / ontspanning / sport

- *Meer ontspanning binnen handbereik*
- *Ruim mogelijkheden om mensen contact met elkaar te laten hebben*
- *Gezamenlijke tuinen die alle buurtbewoners onderhouden*
- *Energieopwekkende sportapparaten om bijvoorbeeld je mobiel op te laden*
- *Voldoende sportterreinen zodat mensen gezond kunnen blijven en sociale activiteiten kunnen doen.*
Binnen het stadspand zijn er ook bruisende centra, waar entertainment, ontspanning en samenkomst de boventoon voert

Wat nemen we hieruit mee naar de Omgevingsvisie?

De scholieren hebben een breed scala aan inhoudelijke thema's aangedragen.

Wat we hieruit hebben meegenomen:

- *Schone en duurzame (deel)mobiliteit en in de toekomst andere vormen van mobiliteit;*
- *Investeren in een goede fiets-infrastructuur;*
- *Combineren van functies (wonen, werken, voorzieningen);*
- *Wonen en werken in een groene leefomgeving;*
- *Zoveel mogelijk vergroenen van de openbare ruimte en daarbij gezond gedrag en ontmoeten faciliteren en bevorderen;*
- *Woningen verduurzamen: groene daken met zonnepanelen;*
- *Nadenken over wonen in hoogbouw en tijdelijke en verplaatsbare (prefab)woningen;*
- *Voldoende betaalbare woningen en gemengde wijken;*
- *Nadenken over autovrije zones in de stad.*

Koerswijzer

Vlak na de zomer - van 16 september tot 4 oktober 2020 - zijn we de stad ingegaan met het koersdocument van de Omgevingsvisie.

Met behulp van de Koerswijzer, een online stemwijzer, hebben Arnhemmers middels stellingen laten weten hoe zij denken over opgaven waar we als stad voor staan.

Deze Koerswijzer bestond uit in totaal 18 stellingen, verdeeld over zes thema's:

- voorzieningen
- woningbouw
- werkgelegenheid
- mobiliteit en verkeer
- natuur, groen en recreatie
- klimaat en energie

Een voorbeeld van een stelling:

GEMEENTE

Arnhem

Koerswijzer Omgevingsvisie

Winkelcentra. Ik kies voor:

enkele grote winkelcentra met breed aanbod op centrale plekken in de stad

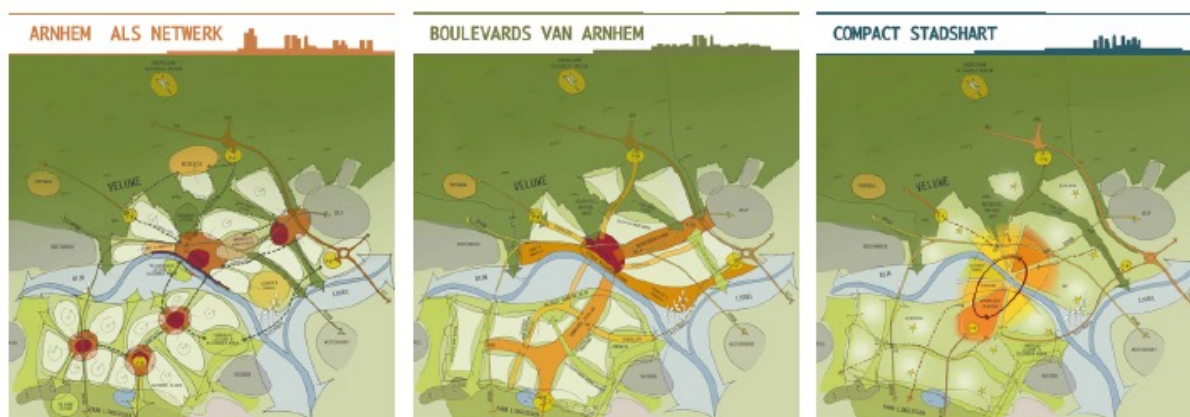
neutraal

meerdere kleine winkelcentra met beperkt aanbod in de wijk

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

☐ Weet ik niet / geen mening

Aan de hand van de stellingen is berekend welk van de drie scenario's de voorkeur heeft van de inwoners van Arnhem. De scenario's uit het koersdocument zijn ook in woord en beeld voorgelegd met de vraag deze te beoordelen met een cijfer.

Ook konden inwoners prioriteren wat volgens hen de belangrijkste thema's voor de Omgevingsvisie zijn. Tenslotte is gevraagd hoe de inwoners in het vervolg betrokken willen blijven.

Op de eindpagina van de enquête kregen respondenten direct te zien welk van de drie scenario's het meest overeen kwam met hun mening.

Belangrijkste resultaten Koerswijzer Arnhem

Voorkeursscenario's voor 2040

Compacte Stad

Eindscherm van 55% van
de invullers

Arnhem Netwerkstad

Beoordeling totaalbeeld is 7,3

Belangrijkste thema's

Natuur, groen en recreatie

Voorzieningen

Klimaat en energie

Betrokkenheid bij Omgevingsvisie

33% wil graag meepraten

Liefst via **stadsgesprekken**
of **online via een discussieforum**

citizens

Communicatie over koerswijzer

De onderstaande kanalen zijn gebruikt om inwoners te wijzen op de koerswijzer en hen te motiveren om deze in te vullen. Per kanaal hebben we voor zover mogelijk het bereik in de periode woensdag 16 september tot en met zondag 4 oktober 2020 eraan gezet.

Kanaal	Bereik
www.arnhem.nl/meedenken	326 views pagina door 213 unieke bezoekers
ArnhemMail	Rond 3.700 abonnees
Arnhemse Koerier	Verspreidingsgebied heel Arnhem
Social media algemene post Facebook Twitter LinkedIn	Views en doorkliks naar koerswijzer 12.787 bereikte personen + 476 clicks Bereik: 2.461 9.781 weergaven + 415 clicks
Social media campagne Facebook/Instagram • Stads nomaden • Geïnformeerde gezinsdrukte • Eigengereide digitalen • Honkvaste buurtbewoners	Bereikte personen en doorkliks • 21.133 en 582 clicks • 19.784 en 629 clicks • 15.001 en 451 clicks • 18.592 en 641 clicks
Persbericht	Niet gebruikt door de pers
Persbericht naar Wijkmedia	Onduidelijk welke wijkmedia het persbericht hebben gedeeld
Via AKN en geïnteresseerde inwoners	Rond 1.300 personen
Via digipanel-leden	Ongeveer 4000 leden
Mailing naar raadsleden	Raadsleden en achterban

Bereik in online media

Met de monitoringstool Coosto hebben we de nieuwsberichten over de koerswijzer tussen 16 september en 4 oktober online - op websites en social media - geanalyseerd.

Kort samengevat: 52 berichten waarvan 41 berichten en 11 reacties.

Deze berichten hadden een potentieel bereik van 80.159 mensen.

De berichten verschenen vooral op Twitter: 25 stuks met een bereik van 37.688.

Het bereik van de 2 LinkedIn berichten was 33.500.

Resultaten responsiviteit

De online enquête kon worden ingevuld vanaf woensdag 16 september tot en met zondag 4 oktober 2020. De vragenlijst is 3.708 keer ingevuld. Door middel van verschillende verificatiemethoden zijn dubbele invullers uit de resultaten gefilterd en zijn controles uitgevoerd om eventueel misbruik van de vragenlijst te achterhalen. We kwamen toen uit op een netto respons van 3.578 invullers. Na statistische correctie vormt deze groep een representatieve afspiegeling van de bevolking van Arnhem.

Inhoudelijke conclusies Koerswijzer (Citizens)

Scenario's: stellingen en totaalbeeld

Op basis van de keuzes die de inwoners bij de verschillende stellingen hebben gemaakt, kwam het scenario Compacte Stad het vaakst als voorkeursscenario uit de Koerswijzer. 55% van de invullers heeft dit scenario als voorkeursscenario gekregen. De verschillen tussen de scenario's waren echter niet zeer groot. Gemiddeld was de overeenkomst met dit scenario bij invullers 54%. De overeenkomst met de andere scenario's was gemiddeld 47% bij Stad van Boulevards en 45% bij Netwerkstad.

Bijna alle inwoners (91%) wilden ook de scenario's zien en beoordelen. Opvallend is dat inwoners hierbij de hoogste score toekenden aan het scenario Netwerkstad. Dit scenario werd gemiddeld beoordeeld met een 7,3 tegenover een 6,6 voor Compacte Stad en een 6,1 voor Stad van Boulevards.

De verschillen zijn waarschijnlijk te verklaren door het verschil in vraagstelling: de stellingen zijn concrete aspecten geweest van keuzes en ambities die de gemeente heeft, die door de inwoners afzonderlijk zijn beoordeeld. Bij de scorevraag is juist het volledige beeld geschetst van de scenario's, waarbij een hoger abstractieniveau is gehanteerd. Daarnaast is hierbij gebruik gemaakt van woord en beeld, waardoor andere aspecten van het scenario wellicht meer naar voren kwamen dan bij de specifieke stellingen. De verschillende resultaten laten daarmee zien dat het niveau waarop met inwoners over de Omgevingsvisie en de toekomstbeelden wordt gesproken, mede bepalend is voor de keuze die zij maken.

Prioritering thema's

Het belangrijkste thema voor inwoners van Arnhem is Natuur, groen en recreatie. Dit thema is zowel het vaakst op nummer 1 geplaatst (door 38% van de inwoners) als het vaakst in de top drie opgenomen (door 81%). De top drie werd verder gecomplementeerd door het thema Voorzieningen (aanbod van winkels, horeca, supermarkt, huisarts) en Klimaat en Energie. Het thema dat het minst vaak in de top drie is opgenomen is Mobiliteit.

Betrekken van inwoners bij Omgevingsvisie

De betrokkenheid van inwoners bij de Omgevingsvisie is groot. Maar 2% van de inwoners geeft aan dat zij helemaal niet geïnformeerd willen worden over het vervolg. Wel zien we gradaties in de manier waarop mensen betrokken willen worden.

Een groot deel van de inwoners kiest voor meer passieve vormen (zoals het ontvangen van informatie via mail, websites of krant), terwijl ook 33% van de inwoners aangeeft mee te willen praten. In totaal zijn er maar liefst 1.185 inwoners die aangegeven hebben mee te willen praten over de Omgevingsvisie. Het liefst doen inwoners dat via bijeenkomsten/stadsgesprekken (65%) of online via een discussieforum op een website (39%).

Alle resultaten zijn terug te vinden in de onderzoeksrapportage Koerswijzer Arnhem, opgesteld door Citisens.

Wat nemen we hieruit mee naar de Omgevingsvisie?

- Mensen waarderen natuur, groen en recreatie in Arnhem enorm. Wandelen en fietsen in de directe groene woonomgeving is belangrijk voor een gezonde en goede leefomgeving. In de omgevingsvisie verankeren we deze waarden;
- De thema's klimaat, energie en woningbouw krijgen een belangrijke tweede plek; Klimaat en energie worden belangrijke thema's om als stad in te faciliteren;
- Woningbouw: voorzien in de behoefte van seniorenwoningen (éénpersoonshuishoudens) dicht bij OV en voorzieningen, maar ook in de directe woonomgeving.
- Hoogbouw kan een middel zijn om groen te sparen en te verstedelijken binnen de bestaande stad;
- Voorzieningen: mogelijkheden ondersteunen voor de kleine ondernemers in Arnhem.
- Verkeer: "de straat is om te verblijven" scoort hoger dan "de straat is er voor de auto". De auto is voor sommige niet meer een vanzelfsprekendheid;
- De ambitie om winkelcentra, binnenstad en voorzieningencentra goed bereikbaar te maken voor OV, fiets en voetganger geven we een plek in de Omgevingsvisie.

Week van de stad

De resultaten van de koerswijzer lieten geen duidelijke voorkeur voor een scenario zien.

Om duidelijker beeld te krijgen wat de Arnhemmer aanspreekt in de verschillende scenario's en welke functies (wonen, werken en vrije tijd) de Arnhemmer op welke plek belangrijk vindt, wilden we tijdens de Week van de Stad in gesprek met inwoners hierop dieper ingaan.

De Week van de Stad stond gepland voor 4 tot 14 november 2020. De gemeente had voor de organisatie de samenwerking opgezocht met Bureau Ruimtekoers.

Met de Week van de stad hoopten we in gesprek te komen met doelgroepen die normaliter niet meedoen aan participatietrajecten van de gemeente, maar wel belangrijk zijn om een breed beeld te verkrijgen van wat de Arnhemmers hun stad in 2040 toewensen.

Er lag een gevarieerd programma met diverse activiteiten:

- een Babbelbox op vier Arnhemse markten;
- diverse doe-workshops, zoals het gerecht van de toekomst te maken onder leiding van een chefkok;
- werken aan een track over de toekomst van 'jouw' stad, in samenwerking met Urban collectief Power Plug NL

Helaas kon de Week van de stad vanwege de coronamaatregelen geen doorgang vinden.

Meedenken.arnhem.nl

Aangezien de Week van de stad vanwege de corona-maatregelen was afgelast, is er gekozen om het gesprek online te laten plaatsvinden op de participatiewebsite meedenken.arnhem.nl

In 3 participatieronden (9 - 30 december, 6 - 20 januari en van 25 januari - 8 februari) konden inwoners meedenken over een aantal thema's die bepalend zijn voor de inrichting van de ruimte, te weten:

- Hoogbouw
- Het gebruik van de straat in de toekomst
- Wat zijn de beste plekken voor de verschillende voorzieningen (winkels, kantoren, scholen, zorginstellingen en sportgelegenheden)?

Deze thema's zijn gekozen op basis van de uitkomsten van de Koerswijzer.

Oproep inwoners

Bij de eerste ronde zijn verschillende kanalen ingezet om inwoners te bereiken en om hen te bewegen om online hun ideeën te laten horen.

Via een mailing werden inwoners die hadden aangegeven - na de bijeenkomst in de Weerdjesstraat of na het invullen van de koerswijzer - op de hoogte te willen blijven, uitgenodigd om mee te doen op meedenken.arnhem.nl. Ook het Arnhems Klankbordnetwerk kreeg een mail. Verder verstuurdten we een persbericht aan de media en de Arnhemse wijkmedia en een raadsbrief aan de raad. En we plaatsten een nieuwbericht in de Arnhemse Koerier, op arnhem.nl, in de digitale nieuwsbrief ArnhemMail, op Facebook en LinkedIn. Ook is de mogelijkheid geboden aan inwoners om zich aan te melden voor een mailinglist om via de mail op de hoogte te blijven van de volgende participatieronden en de resultaten van het participatietraject.

Bij de tweede en derde ronde van stellingen brachten we inwoners op de hoogte via verschillende mailings, een nieuwsbericht in de Arnhemse Koerier, in de ArnhemMail en op arnhem.nl. Ook plaatsten we een post op Facebook en maakten we een Facebook-advertentie voor jongeren.

Ronde 1 'Hoogbouw'

In december 2020 konden inwoners zich uitspreken op meedenken.arnhem.nl over het thema 'hoogbouw'.

De pagina met stellingen over hoogbouw is 1.700 keer bekeken in 892 bezoeken. 33,5% van de bezoekers heeft doorgelinkt naar de inlog om te kunnen reageren. De eerste stelling is het best bekeken: 556 keer, 148 bezoekers hebben op 'eens' of 'oneens' geklikt en 44 hebben een uitgebreide reactie achtergelaten. Over alle stellingen zijn 187 reacties gegeven die als input hebben gediend voor deze resultaten.

Algemene conclusie

De meeste respondenten zijn positief over hoogbouw in Arnhem tot 2040. Er bestaat grote overeenstemming over het behoud van groen en het combineren van woontorens met voorzieningen en openbaar vervoer. Qua architectuur moet de hoogbouw visueel aantrekkelijk, duurzaam en creatief zijn. De hoogte van de gebouwen kan variëren afhankelijk van hun locatie. Toch zien de meeste burgers zichzelf in de toekomst niet in hoogbouw wonen.

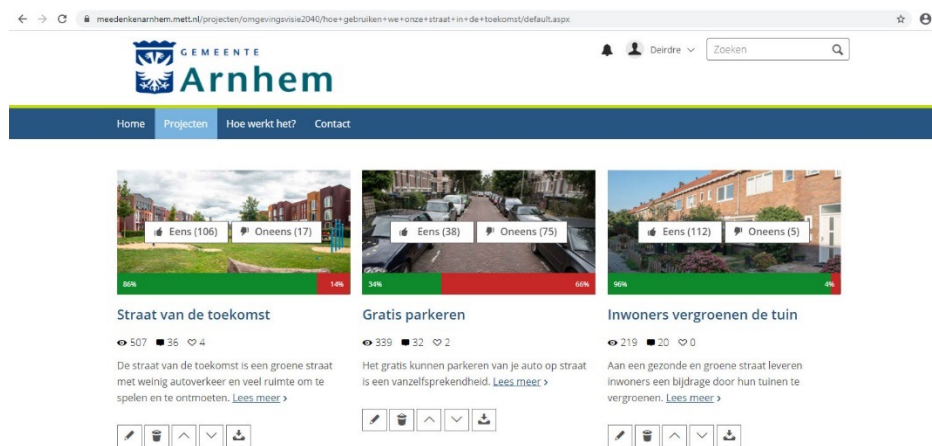
De resultaten per stelling zijn te vinden in de bijlage.

Wat nemen we hieruit mee naar de Omgevingsvisie?

Hoogbouw kan een middel zijn om extra woningen te creëren.

Deze woningen moeten inpasbaar zijn binnen de leefomgeving, waarbij we rekening houden met architectuur/vormgeving.

Ronde 2 'Straat van de toekomst'

Van 6 tot 20 januari 2021 konden inwoners zich uitspreken op meedenken.arnhem.nl over het thema 'straat van de toekomst'.

De pagina met stellingen over 'straat van de toekomst' is 2.382 keer bekeken in 1054 bezoeken. Bijna 21% van de bezoekers heeft doorgelinkt naar de inlog om te kunnen reageren. Gemiddeld 130 bezoekers klikten per stelling op 'eens' of 'oneens'. Over alle stellingen zijn 232 uitgebreide reacties gegeven die als input hebben gediend voor deze resultaten.

Algemene conclusie

Bij de inrichting van de straten van Arnhem in 2040 kiezen de meeste respondenten voor minder ruimte voor de auto en meer ruimte voor groen en leefbaarheid in de wijk. Het merendeel van de respondenten vindt dat zij hieraan zelf kunnen bijdragen door hun eigen tuinen te vergroenen en vaker gebruik te maken van de fiets, het openbaar vervoer en de 'benenwagen'. De meeste respondenten zijn voor lagere snelheidslimieten in de straat en zijn bereid wat verder te moeten lopen naar hun auto. Daarnaast delen veel respondenten de mening dat het bezit van een tweede auto in het algemeen moet worden ontmoedigd en dat parkeerplaatsen eerlijk moeten worden verdeeld door betaald parkeren en parkeervergunningen. Over de beperking van de snelheid in de centrumring zijn de meningen verdeeld. Belangrijkste aandachtspunten zijn het bouwen van slimme parkeervoorzieningen in combinatie met groen in de wijken, rekening houden met demografie bij het toepassen van maatregelen om autogebruik te beperken en het faciliteren van alternatieve vormen van vervoer.

De resultaten per stelling zijn te vinden in de bijlage.

Wat nemen we hieruit mee naar de Omgevingsvisie?

- Vergroenen van de openbare ruimte en eigen tuin/terreinen t.b.v. gezond leven (bewegen en ontmoeten);
- Aandacht voor klimaatverandering (hitte bestrijding);
- Aantrekkelijkheid (ruimtelijke kwaliteit en omgevingskwaliteit);
- Biodiversiteit en natuur-inclusief bouwen;
- Bereikbaarheid mag niet ten koste gaan van de leefbaarheid. Daarom ontmoedigen we doorgaand verkeer door Arnhem;
- Door het verbeteren van de bereikbaarheid met de fiets, te voet en het OV, zijn we minder afhankelijk van de auto. Op termijn kan het betekenen dat er minder parkeerplaatsen nodig zijn en meer ruimte is voor andere functies;
- Bewustwording van het gebruik van de openbare ruimte i.r.t. parkeren speelt een belangrijke rol. Bij nieuwe ontwikkelingen zetten we in op duurzame mobiliteit en de bijbehorende systemen.

Ronde 3 'Plek voor voorzieningen'

Van 25 januari - 8 februari 2021 konden inwoners zich uitspreken op meedenken.arnhem.nl over het thema 'plek voor voorzieningen'.

De pagina met stellingen over 'plek voor voorzieningen' is 2.106 keer bekeken in 1.151 bezoeken. Van de bezoekers heeft 17,5% doorgeklikt naar de inlog om te kunnen reageren en 14% klikt naar de pagina om een account aan te maken. Gemiddeld 177 bezoekers klikten per stelling op 'eens' of 'oneens'. Over alle stellingen zijn 167 uitgebreide reacties gegeven die als input hebben gediend voor deze resultaten.

Algemene conclusie

Over het algemeen zijn de meeste respondenten voor het creëren van meer en ook verschillende voorzieningen in de wijken vanwege de sociale en milieuvoordelen. Tegelijkertijd is ook duidelijk dat niet alle voorzieningen noodzakelijk of wenselijk zijn in alle buurten. Voorzieningen worden door de meeste respondenten niet als bron van overlast ervaren. Inwoners vinden het handig om in de wijk boodschappen te kunnen doen. Wat betreft het combineren van verschillende voorzieningen, vond de meerderheid van de respondenten dat dit niet absoluut noodzakelijk is. Voorzieningen in buurten verspreiden op loopafstand kan het verkeer helpen en voor wat vertier zorgen.

De meeste respondenten vinden dat er niet meer woningen moeten komen om de voorzieningen in de wijk te behouden, maar andersom. Voor hen staat het hebben van ruimte en groen nog steeds voorop. Ook al zijn er meer woningen nodig en moet er ondersteuning komen voor de lokale voorzieningen, dit mag niet ten koste gaan van de kwaliteit van de buurt. De meeste respondenten vinden het belangrijk dat hun kinderen in de eigen buurt naar school gaan, vanwege de sociale contacten en de ontwikkeling van de kinderen. Voor sport was dit meestal niet het geval. Respondenten geven aan activiteiten te kiezen die beter bij hun kinderen passen, ook als voorzieningen verder weg zijn gelegen.

De meeste respondenten vinden het ook belangrijk om lokale ondernemers te ondersteunen en vinden dat er meer ruimte moet komen voor sociale voorzieningen en duurzaamheid. Veel respondenten geven ook aan dat ze vaak voor combinatiebezoeken naar de binnenstad gaan, en het leuk vinden door de binnenstad te wandelen. Wat betreft thuiswerken heeft een kleine meerderheid van de respondenten behoefte aan meer ruimte voor werkvoorzieningen in de buurt.

De resultaten per stelling zijn te vinden in de bijlage.

Wat nemen we hieruit mee naar de Omgevingsvisie?

- De binnenstad blijft een belangrijk trefpunt voor de stad en de regio;
- De binnenstad transformeert van “place to buy” naar “place to meet”;
- Ook de grotere winkelcentra, zoals bijvoorbeeld Kronenburg en Presikhaaf, ontwikkelen zich tot toekomstbestendige centra waar winkelen, wonen, werken, voorzieningen en horeca centraal staan;
- Behoud van groen en ruimte in de wijk;
- Het belang van dagelijkse voorzieningen per wijk behouden, wijkcentra kunnen ook verrijkt worden met maatschappelijke functies (bijv. huisarts en buurtcentra);
- Bevorderen van de wijk economie door in te zetten op kleinschalige bedrijfsruimten en bijdragen aan nieuwe vormen van flexwerken met een mix van wonen, werken en horeca.

Bijlagen

Bijlage Koersdocument Omgevingsvisie

Bijlage Frank Los 2019-08-27

Bijlage Frank Los 2019-11-19

Bijlage Rapportage Koerswijzer Arnhem - Citisens

Bijlage Meedenken.arnhem.nl resultaten per stelling

Omgevingswet ★
→

ARNHEMS KLANKBORDNETWERK
VOOR DE OMGEVINGSVISIE
27 AUGUSTUS 2019

TEKENINGEN DOOR FRANK LOS

KLIK OP DE STERREN VOOR MEER INFO

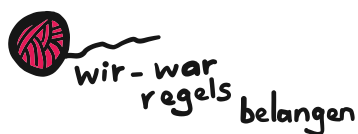
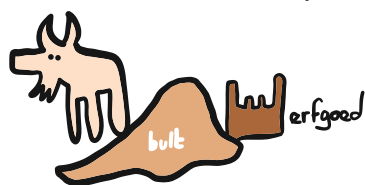
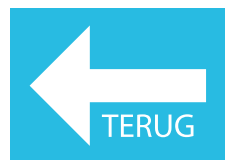
Fysieke ruimte

veel onderwerpen

veel partijen

aspecten
terrein
↓
visie
hoofdpijnen

Draagvlak ★

DNA ★

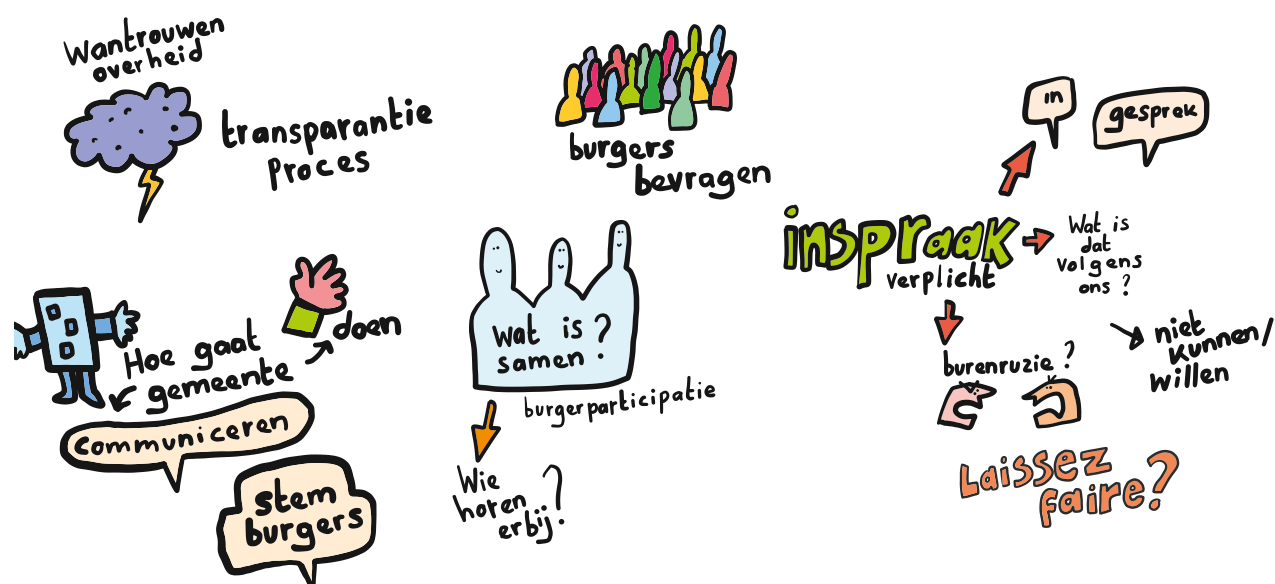

hoeveel vastleggen? →
↓
Duidelijk ★
→ **Flexibel** → **Speelveld** ★

Omgevingswet

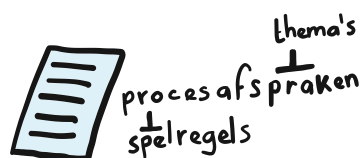
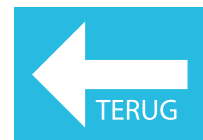

Draagvlak

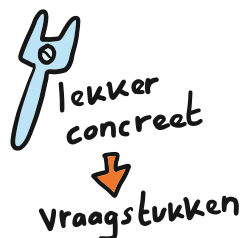

Duidelijk

Speelveld

divergeren
&
convergeren

Bijlage Meedenken.arnhem.nl resultaten per stelling

Stellingen 'Hoogbouw'	31
Meer hoogbouw	31
Binnenstad.....	31
Maatschappelijke voorzieningen	31
Wonen	32
Bereikbaarheid openbaar vervoer	32
Hoogte	32
Architectuur.....	32
Groene plekken	32
Stellingen 'Straat van de toekomst'	33
Straat van de toekomst	33
Gratis parkeren.....	33
Inwoners vergroenen de tuin.....	34
Rijsnelheid naar 30 km per uur	34
Parkeerplaats verder weg	34
30 km per uur op de centrumring	34
Nieuwbouw en vervoer	35
Parkeerruimte eerlijk verdelen	35
Tweede auto weg	35
Stellingen 'Plek voor voorzieningen'	36
Voorzieningen in de wijk	36
Voorzieningen en overlast	36
Winkelen in de buurt.....	36
Verschillende voorzieningen	37
Meer woningen voor behoud voorzieningen.....	37
Eigen wijk.....	37
Lokale ondernemers.....	38
Binnenstad voor combinatiebezoek.....	38
Meer ruimte voor sociale voorzieningen en duurzaamheid.....	38
Thuiswerken en voorzieningen	39

Stellingen 'Hoogbouw'

Meer hoogbouw

De meeste mensen zijn het erover eens dat er in 2040 meer ruimte voor hoogbouw in Arnhem moet komen. Voor de voorstanders is het een noodzakelijke stap om het woningtekort op te lossen. Ook vinden ze hoogbouw duurzaam omdat het meer ruimte laat voor groen en de realisatie van biodiversiteit en de klimaatopgave. Ook vinden de voorstanders hoogbouwpassen bij de allure van de stad als provinciehoofdstad. Degenen die tegen zijn, zeggen dat het niet past bij het historische karakter van de stad. Sommigen zijn sceptisch over de noodzaak om zoveel meer huizen te bouwen.

Belangrijke aandachtspunten die respondenten noemen bij meer hoogbouw, zijn biodiversiteit (bijvoorbeeld gebouwen vogel- en bijen-vriendelijk maken), architectonische kwaliteit (durf en originaliteit), hittestress, vermijd gettovorming en het bieden van ruimte buiten voor mensen om te bewegen.

Binnenstad

'De binnenstad is meer geschikt voor hoogbouw dan de groene randen van de stad.'

Voor de meeste mensen is het stadscentrum geschikter voor hoogbouw dan de groene randen van de stad. Voor de voorstanders is het een manier om het omringende groen te behouden, de behoefte aan meer infrastructuur te vermijden en het is de plek waar de meeste mensen willen zijn. Degenen die ertegen zijn, benadrukken dat het stadscentrum niet per se de beste of de enige plaats is voor hoogbouw. Zij overwegen locaties die goede bereikbaar zijn door het openbaar vervoer en ze uiten hun bezorgdheid dat meer hoge gebouwen in het centrum het te druk zouden kunnen maken. Als je kiest voor hoogbouw in de binnenstad dan is ruimtelijke kwaliteit en hoogwaardige architectuur en goede bereikbaarheid belangrijk.

Maatschappelijke voorzieningen

'Hoogbouw kun je beter centreren bij maatschappelijke voorzieningen als winkels, scholen en kantoren dan aan de bestaande toegangswegen.'

Wat voorzieningen betreft, is de meerderheid van de respondenten het erover eens dat hoogbouw beter geconcentreerd kan worden bij winkels, scholen en kantoren dan aan de bestaande toegangswegen. De voorstanders geven aan dat hierdoor meer draagvlak komt voor het behoud van voorzieningen in de wijk, de behoefte aan autogebruik vermindert en dat het voordelen biedt voor zowel bewoners als ondernemers. Je krijgt levendige buurten en versterking van de wijk economie.

Voor de tegenstanders geldt dat zij vinden dat de ene optie de andere niet uitsluit; hoge gebouwen kunnen gebieden die nu ondergewaardeerd zijn nieuw leven inblazen en bebouwing langs doorgaande wegen voorkomt verkeer door woonwijken. Als aandachtspunten noemen ze het creëren van voorzieningen (cultuur) niet alleen in het

centrum, zorgen voor betrokkenheid in de wijk, gebruik maken van bestaande infrastructuur en zorgen voor connectiviteit met openbaar vervoer en fietsen.

Wonen

'Ik ben van plan om binnen nu en 20 jaar een appartement in een woontoren te betrekken.'

De meerderheid van respondenten is niet van plan om binnen nu en 20 jaar een appartement in een woontoren te betrekken. Het ontbreken van een tuin wordt als belangrijk punt genoemd. Ook waren veel respondenten kritisch over het gebouw op de foto bij deze vraag. Degenen die zich wel in hoogbouw zien wonen, noemen het belang van een mooi uitzicht en van betaalbaarheid.

Bereikbaarheid openbaar vervoer

'Hoogbouw is vooral geschikt op plekken die goed bereikbaar zijn met het OV.'

Voor de meerderheid van de respondenten is hoogbouw vooral geschikt op plekken die goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer (OV). Het merendeel van de respondenten stelt dat je levendige buurten en versterking van de wijk economie krijgt. Dat het goed is voor bewoners, ondernemers en de planeet, dat het ruimte bespaart en dat er gebruik gemaakt wordt van de infrastructuur die er al is. De tegenstanders geven aan dat hoogbouw de straten onleefbaar maakt, tocht en windstoten op straatniveau veroorzaakt en dat het sneller tot anonimiteit en onveiligheid kan leiden. Een belangrijk aandachtspunt dat bij dit item wordt genoemd, is de bereikbaarheid van het openbaar vervoer.

Hoogte

'Er mag niet hoger worden gebouwd dan de Eusebiustoren.'

De meeste respondenten geven aan dat er wel hoger gebouwd mag worden dan de Eusebiustoren. Voor velen kunnen in sommige gebieden (verder weg van het historische stadscentrum) hogere gebouwen worden gebouwd omdat het dan geen concurrentie aangaat met de Eusebiustoren. Ook de noodzaak om zichtlijnen en menselijke maat te behouden worden genoemd. Suggesties zijn onder meer het voorkomen van gebouwen die het zicht op het groene achterland blokkeren.

Architectuur

'Hoogbouw van goede architectuur kan een aanwinst zijn voor de stad.'

De overgrote meerderheid van de respondenten is het erover eens dat hoogbouw met goede architectuur een aanwinst voor de stad kan zijn. Voor hen past het bij de intenties van Arnhem om gezien te worden als een "creatieve" en "groene" stad en maakt het de stad aantrekkelijker. Aandachtspunten zijn: vermijden van "blokkendozen" bouwen (naoorlogse architectuur), de architecten meer ruimte voor creativiteit geven, groenere gebouwen maken, voorwaarden scheppen voor onderhoud, rekening houden met functionaliteit, prijs en toekomstige trends en het creëren van een goede verbinding met de straat (lieft geen blinde muren of een parkeerdek op straatniveau).

Groene plekken

'Liever wat meer hoogbouw in de stad dan dat er groene plekken verdwijnen.'

De meeste respondenten geven voorkeur aan meer hoogbouw in de stad boven het opofferen van groen voor woningbouw. Voor sommige respondenten is het groen wat Arnhem aantrekkelijk maakt. Degenen die niet meer hoogbouw willen, stellen dat hoge gebouwen het zonlicht kunnen blokkeren. Ook zien ze het niet als de enige manier om het groen te behouden, 'tiny house' wordt als voorbeeld genoemd. Suggesties zijn onder meer om eerst bestaande ruimtes te gebruiken alvorens schaarse vrije ruimtes te gebruiken (inclusief de lucht in) en meer grote bomen te planten om hittestress te voorkomen.

Stellingen 'Straat van de toekomst'

Straat van de toekomst

'De straat van de toekomst is een groene straat met weinig autoverkeer en veel ruimte om te spelen en te ontmoeten.'

De overgrote meerderheid van respondenten is het erover eens dat de straat van de toekomst een groene straat moet zijn met weinig autoverkeer en veel ruimte om te spelen en ontmoeten. Voorstanders van de groene straat vinden dat tegenwoordig een te groot deel van de openbare ruimte wordt ingenomen door verkeer en parkeren. Sommige respondenten verwachten ook dat er in de toekomst beter openbaar vervoer en deelautosystemen komen, waardoor er minder ruimte op straat voor auto's nodig zal zijn. Bovendien stellen ze dat groene straten beter kunnen bijdragen aan problemen van klimaatverandering, zoals wateroverlast en hittestress. Degenen die het oneens met deze stelling zijn, zijn van mening dat efficiënt verkeer de primaire functie van straten is. Ze noemen lawaai en overlast als ongemakken van een woonstraat. Ook geven ze aan dat veel mensen voor hun huis willen kunnen parkeren omdat dat gemakkelijk is, omdat ze zo een oogje in het zeil kunnen houden op hun eigen auto. Belangrijkste aandachtspunt voor de straat van de toekomst is het vinden van balans tussen groene leefruimte en vervoer. Hierbij vinden respondenten het ontmoedigen van autobezit en het bevorderen van andere vervoerswijzen zoals het openbaar vervoer, de fiets en deelauto's belangrijk. De auto kan zo 'te gast' worden in de straat en meer ruimte geven aan groen en speelplekken.

Gratis parkeren

'Het gratis kunnen parkeren van je auto op straat is een vanzelfsprekendheid.'

Voor de meeste respondenten is het gratis parkeren van auto's op straat niet vanzelfsprekend. Autogebruik moet worden ontmoedigd. De openbare ruimte is volgens hen beperkt en moet niet alleen voor auto's ingericht worden. Er mag daarom ook meer betaald parkeren worden ingevoerd in de stad. Aan de andere kant zijn er mensen die stellen dat de stad nog steeds bereikbaar zou moeten zijn met de auto en dat dus (betaald) parkeren nodig is. Het komt vaak voor dat betaald parkeren zich niet vertaalt in betere parkeermogelijkheden. Sommige mensen vinden dat ze al te veel belasting betalen. Parkeren zou daarom gratis mogelijk moeten blijven op aangewezen plekken in de openbare ruimte (het liefst dicht bij huis). Belangrijke aandachtspunten bij parkeren en vervoer zijn beter toegankelijke centrale parkeerterreinen/garages in de wijken en het uitbreiden en betaalbaarder maken van het openbaar vervoer.

Inwoners vergroenen de tuin

'Aan een gezonde en groene straat leveren inwoners een bijdrage door hun tuinen te vergroenen.'

De overgrote meerderheid van respondenten is het erover eens dat inwoners zelf bij kunnen dragen aan een gezonde en groene straat door hun tuinen te vergroenen. Ze geven aan dat een groene tuin bijdraagt aan tal van maatschappelijke doelen, zoals het vergroten van biodiversiteit, gezondheid, waterberging en het tegengaan van hittestress. Als suggesties/aandachtspunten worden genoemd: het belonen van bewoners met een groene voortuin met subsidie of lagere belasting, het geven van uitleg over groene tuinen, aandacht voor wateropvang en -retentie en het laten helpen van landschapsarchitecten bij het ontwerpen van tuinen in wijken.

Rijsnelheid naar 30 km per uur

'Om de leefbaarheid op straat te vergroten ben ik bereid mijn rijsnelheid te verlagen naar 30 km per uur.'

De meeste respondenten waren het eens met bovenstaande stelling. Zij stellen dat het voordelen biedt op het gebied van veiligheid, gezondheid en milieu en noemen bijvoorbeeld een aangename en veiligere leefomgeving voor de kinderen en minder geluidsoverlast als voordeel. Voor hen moet de veiligheid van niet-autogebruikers voorop staan. Degene die tegen snelheidsverlaging zijn, geven aan dat het geen zin heeft om 30 km/u voor de hele stad door te voeren, vooral niet voor de hoofdwegen. Sommigen noemen ook de nadelen van de lagere snelheid voor het milieu. De belangrijkste aandachtspunten zijn onder meer het onderscheid tussen woongebieden en toegangswegen, het gebruik van snelheidsmeterspaarpots, het toepassen van passend wegontwerp (breedte, bereikbaarheid) en een betere handhaving van snelheidsbeperkingen.

Parkeerplaats verder weg

'Ik ben bereid verder te lopen naar een parkeerplaats als mijn straat daardoor groener kan worden ingericht.'

De meeste respondenten zijn het erover eens dat parkeerplaatsen verder weg mogen zijn als daardoor de straten groener kunnen worden. Zo worden straten en wijken aangenamer. Sommigen beweren ook dat het idee om altijd dicht bij te parkeren achterhaald is, vooral in dichtbebouwde delen van de stad. Tegenstanders noemen de nadelen voor mensen met beperkte mobiliteit, moeilijkheden bij het verplaatsen van zware lasten en het niet in de gaten kunnen houden van hun auto. Ook wordt vermeld dat groen in de nabije omgeving soms ten koste gaat van groen elders. Belangrijke aandachtspunten zijn de bouw van slimme ondergrondse parkeerplaatsen en dat er op plaatsen voor de deur kortdurend parkeren mogelijk moet zijn. Ook aandacht voor de stalling van fietsen (ook scooters, kinderwagens etc) en parkeergelegenheid voor ouderen en gehandicapten.

30 km per uur op de centrumring

'De binnenstad wordt een stuk aantrekkelijker als het verkeer op de centrumring 30 km uur gaat rijden.'

Er is geen overeenstemming tussen respondenten over het beperken van de snelheid tot 30 km per uur op de centrumring. Ongeveer de helft van de respondenten is voor waarbij wordt

gesteld dat auto's onevenredig veel ruimte op de weg krijgen. Ze geven aan dat een dergelijke maatregel een positief effect heeft op geluidsoverlast, de kans op aanrijdingen en de uitstoot van uitlaatgassen. Lagere snelheden vergroten daarmee de aantrekkelijkheid en leefbaarheid in het stadscentrum. Degenen die tegen deze stelling zijn, geven aan dat deze snelheid op deze locatie onnatuurlijk aanvoelt en onbegrip oproept doordat de verkeersdoorstroming afneemt en de uitstoot toeneemt. Suggesties zijn onder meer: goed afgestemde verkeerslichten voor een betere groene golf, wegen die op natuurlijke wijze lagere snelheden stimuleren en het aanbieden van alternatieve routes.

Nieuwbouw en vervoer

‘Bij het bouwen van nieuwe woningen moet het gebruik van de fiets, het OV en de benenwagen gestimuleerd worden. Bijvoorbeeld door woningen te bouwen bij treinstations, het verminderen van parkeerplaatsen en snellere en betere fietsverbindingen.’

De meeste respondenten zijn voorstander van het stimuleren van fietsgebruik, openbaar vervoer en de 'benenwagen' bij nieuwbouw. Voor deze groep zijn de huidige parkeernormen achterhaald en moet autogebruik worden ontmoedigd. Tegenstanders vermelden dat rekening moet worden gehouden met mensen met een beperkte mobiliteit en dat parkeerplaatsen noodzakelijk zijn. Suggesties zijn onder meer: rekening houden met demografie, bouwen van wijk- of buurtparkeerplaatsen met intelligente toegangscontrole als een vorm van beveiliging, uitbreiden van de fietssnelwegen, verbeteren van de kwaliteit van het openbaar vervoer en het aanbieden van elektrische deelauto's.

Parkeerruimte eerlijk verdelen

‘Om de parkeerruimte in de straat eerlijk te verdelen moet de gemeente vaker werken met parkeervergunningen in combinatie met betaald parkeren.’

De meeste respondenten waren het erover eens dat parkeervergunningen en betaald parkeren moeten worden gebruikt om de parkeerruimte op straat eerlijk te verdelen. Degenen die tegen deze stelling zijn, geven aan dat betaalde parkeersystemen en parkeervergunningen niet goed werken voor grotere groepen. Omdat de wachttijd bijvoorbeeld te lang kan duren. Sommigen noemen ook dat burgers al te veel belasting betalen en dat daarom gratis parkeren gegarandeerd moet worden. Dat betaald parkeren geen oplossing is maar een verdringing van het probleem. Belangrijke aandachtspunten zijn onder andere het denken aan slimme extra parkeerplaatsen in combinatie met bijvoorbeeld groene daken/gevels en het stimuleren van parkeren op eigen terrein. Ook leeft de vraag wat een eerlijke verdeling is qua beschikbare parkeerplaatsen aangezien gezinnen andere behoeften hebben dan eenpersoonshuishoudens.

Tweede auto weg

‘Ik ben bereid een tweede auto weg te doen als er alternatieven - zoals bijvoorbeeld het OV, een deelauto of een deelfiets - beschikbaar zijn.’

De meerderheid van de respondenten is het eens met bovenstaande stelling. Ze geven aan dat dit het autodelen zou stimuleren en er meer ruimte zou zijn voor groen en spelende kinderen. Degenen die ertegen zijn, geven aan dat het hebben van een tweede auto voor bepaalde gezinnen een noodzaak en geen luxe is. Daarnaast wordt vermeld dat gedeelde voertuigen niet altijd goed door gebruikers worden behandeld. Belangrijkste aandachtspunt

hierbij is dat alle vormen van vervoer in de stad goed moeten worden gefaciliteerd en dat er genoeg bushaltes in de wijken blijven bestaan.

Stellingen 'Plek voor voorzieningen'

Voorzieningen in de wijk

‘Voorzieningen in een wijk (denk aan winkels, basisschool, huisarts, horeca, buurtcentrum en sport) zijn belangrijk. Ik woon liever in een wijk met veel voorzieningen dan in een wijk met weinig voorzieningen.’

De overgrote meerderheid van respondenten vindt het belangrijk om veel voorzieningen in de eigen wijk te hebben. Het maakt de buurt aantrekkelijker, levendiger en gezelliger. Ook benoemen de voorstanders de milieuvoordelen van wandelen en fietsen in plaats van het gebruik van de auto, en de sociale voordelen voor vooral de ouderen. Anderen wijzen erop dat niet alle voorzieningen in de eigen wijk nodig of wenselijk zijn. En dat een rustige omgeving in sommige wijken de voorkeur verdient. Belangrijke aandachtspunt en voor de voorzieningen in de wijk is dat het hebben van teveel voorzieningen in de buurt de leefbaarheid kan aantasten en dat achteruitgang van kleine winkelcentra moet worden voorkomen.

Voorzieningen en overlast

‘Voorzieningen zoals horeca en een kinderdagverblijf geven overlast (geluid, parkeerdruk) en horen niet in de wijk.’

De meeste respondenten zijn het niet eens met bovenstaande stelling. Voorzieningen als horeca en een kinderdagverblijf horen voor hen een plek in de wijk te krijgen en worden niet als een bron van overlast beschouwd. De genoemde voordelen zijn onder meer het levend houden van de wijk en het belang van ontmoetingsplaatsen. Ze verdedigen dat overlast van parkeerdruk geminimaliseerd kan worden, bijvoorbeeld door voldoende parkeerplekken te creëren. Tegenstanders van de stelling vinden dat deze voorzieningen op een gunstige plek buiten de wijken horen te liggen. Ook wordt vermeld dat overlast afhankelijk is van het type voorzieningen. Zo heeft een regionale school voor speciaal onderwijs meer kans op parkeerdruk en autoverkeer dan een reguliere school in de buurt. Ook wordt aangegeven dat voor grotere wijken het creëren van extra winkels of horeca in de vorm van een buurtvoorziening de leefbaarheid vergroot.

Winkelen in de buurt

‘Om de winkels in mijn buurt of wijk te behouden doe ik graag juist dáár mijn boodschappen.’

De meerderheid van respondenten is het eens met bovenstaande stelling. Het is handig om supermarkten en andere voorzieningen in de buurt te hebben, zeker met het oog op vergrijzing. Degenen die het niet eens zijn met de stelling, vermelden dat niet alles dichtbij hoeft te zijn en dat mensen ook moeten worden aangemoedigd om op andere plaatsen te kopen. Niet alleen om eentonigheid te voorkomen, maar ook om fietsen/ bewegen aan te moedigen. Als belangrijke aandachtspunten worden genoemd de behoefte aan voldoende

parkeervoorzieningen bij winkels en het aantrekken van klanten van verder weg door 'speciaalzaakjes' in een buurt.

Verschillende voorzieningen

'Winkels moeten veel meer gemengd worden met andere voorzieningen (zoals huisarts, sportschool, kinderdagverblijf e.d.), zodat ik mijn bezoek kan combineren.'

Een kleine meerderheid van de respondenten is het niet eens met bovenstaande stelling. Ze stellen dat een combinatie verschillende faciliteiten niet automatisch leidt tot een bezoek. Ze vermelden dat als alle voorzieningen bij elkaar komen, er grote clusters zullen ontstaan en de verspreide voorzieningen in de buurt kunnen verdwijnen. En dat juist de spreiding van voorzieningen voor wat vertier in de buurt zorgt. Ze geven ook aan dat het wenselijker is om groen in de buurt van nieuwe winkels te hebben. Ook vinden ze een totale vervanging van het stadscentrum ongewenst omdat mensen moeten worden aangemoedigd om af en toe naar het centrum te gaan.

Voorstanders van de stelling betogen dat laagdrempelige voorzieningen bijdragen aan het creëren van samenhang in wijken, praktisch zijn voor zorginstellingen en vervoersbewegingen beperken. Belangrijke aandachtspunten die door respondenten genoemd worden zijn: denk na over de plek van voorzieningen op loopafstand om extra verkeer te vermijden (vooral scholen), zorgen voor voldoende parkeerplaatsen en kijken wat elke wijk nodig heeft aan voorzieningen (bijvoorbeeld kinderopvang in een wijk met weinig jonge gezinnen is niet erg nuttig).

Meer woningen voor behoud voorzieningen

'Om de voorzieningen in mijn wijk te behouden vind ik het goed dat er meer woningen in de wijk bijkomen, zodat het aantal gebruikers van de voorzieningen kan toenemen.'

De meeste respondenten zijn tegen de komst van meer woningen in buurten als middel om de voorzieningen te behouden. Voor hen mogen voorzieningen niet het aantal woningen bepalen, maar juist andersom. Ze vermelden ook dat een buurt overvol kan raken en dat ruimte en groen behouden moeten blijven. Onder de voorstanders vinden sommigen dat dit per wijk verschilt. Als aandachtspunten worden genoemd: het bouwen van meer betaalbare/sociale huurwoningen in het centrum/Rijnkade, het overwegen van benutten van bestaande bebouwing voordat met nieuwbouw wordt gestart.

Eigen wijk

'Ik vind het belangrijk dat mijn kind in zijn eigen wijk naar school gaat of sport, ook als er buiten de wijk betere scholen of sportclubs zijn.'

De meeste respondenten vinden het belangrijk dat hun kinderen naar school gaan of sporten in de eigen buurt. Voor de voorstanders is naar school gaan in de eigen buurt goed voor de sociale contacten en ontwikkeling van kinderen. Bij sporten is dit echter niet altijd het geval omdat niet alle sporten in alle wijken beoefend kunnen worden. Voor degenen die tegen de stelling zijn, is de kwaliteit van onderwijs/sportfaciliteiten doorslaggevend. Ze kiezen liever een school of sportfaciliteit die het meest passend is voor hun kinderen, en zijn bereid hiervoor verder weg te gaan. Sommigen noemen ook gebrek aan ruimte als beperking om in

bepaalde gebieden grote sportfaciliteiten te organiseren. Anderen willen niet dat hoger onderwijs of grote sportfaciliteiten worden gebouwd in hun wijken. Belangrijke suggesties/aandachtspunten zijn onder meer: scholen kunnen verder weg kunnen naarmate de kinderen oud genoeg zijn om te kunnen fietsen en dat niet alle sporten beoefend hoeven te worden in elke buurt.

Lokale ondernemers

‘Als de winkels in mijn wijk of in de binnenstad zorgen voor een goede lokale bezorgservice, dan kies ik liever voor de lokale ondernemers dan voor de grote landelijke webshops om zo de winkels in de stad te behouden.’

De overgrote meerderheid van de respondenten is het eens met bovenstaande stelling. Voor hen is het belangrijk om lokale ondernemers te ondersteunen, ook voor het milieu. Ze maken echter duidelijk dat loyaliteit aan lokale ondernemers grenzen heeft en gemak, prijs en vindbaarheid doorslaggevende aankoopfactoren blijven. Door degenen die tegen de stelling zijn, wordt gezegd dat thuisbezorging in grote mate voor verstoring kan zorgen. Een belangrijk aandachtspunt is dat eigenlijk ook andere factoren van belang zijn, zoals de 'gun factor' en de prijs.

Binnenstad voor combinatiebezoek

‘In de binnenstad kom ik vaak voor een combinatie-bezoek (winkels, markt, horeca, bibliotheek, cultuur e.d.).’

De meeste respondenten geven aan voor een combinatiebezoek naar de binnenstad te gaan. Degenen die het met de stelling eens zijn, zeggen dat ze het gewoon leuk vinden om door de stad te wandelen. Degenen die 'oneens' stemden, noemen hiervoor verschillende redenen. Een respondent zegt dat het stadscentrum niet gezellig is en niet biedt wat hij/zij nodig heeft. Een ander vermeldt dat het meeste van wat nodig is in de wijk te vinden is en dat openbaar vervoer en parkeren niet goed zijn. Er zijn ook mensen die aangeven meestal naar het stadscentrum gaan met een specifiek doel, waarbij ze het bezoek meestal niet combineren met andere activiteiten. Als belangrijk aandachtspunt wordt genoemd dat de binnenstad niet alleen functioneel moet zijn, maar ook ruimte moet bieden aan kunst, cultuur, ontmoeting en inspiratie.

Meer ruimte voor sociale voorzieningen en duurzaamheid

‘In de wijk moet meer ruimte komen voor sociale voorzieningen (buurtcentrum, dokterspost) en duurzaamheid (reparatiecafé, deelgebruik, lokale producten).’

De meeste respondenten zijn het erover eens dat er in de buurt meer ruimte moet komen voor sociale voorzieningen en duurzaamheid. De voorstanders zijn positief over het hebben van die voorzieningen in de buurt en hechten waarde aan duurzaamheid, sociale voorzieningen en het eten van lokaal voedsel. Degenen die het er niet mee eens zijn, vinden vooral dat sociale voorzieningen en duurzame lokale producten in hun buurt al voldoende beschikbaar zijn. Als suggestie wordt genoemd dat er meer ruimte moet komen voor duurzame energie en lokale voedselprojecten (bijvoorbeeld voedselbossen, pluktuinen, herenboerderijen, etc.). Ook zouden in de woonwijken aan de Rijnkade meer sociale

voorzieningen (buurthuis, dokterspost, tandarts, apotheek) en groen moeten komen. Ten slotte wordt aangegeven dat groene daken en het autodelen moeten worden gestimuleerd.

Thuiswerken en voorzieningen

‘Ook na Corona ga ik meer thuiswerken, waardoor ik in de toekomst meer behoefte heb aan voorzieningen in mijn eigen wijk. Bijvoorbeeld voor een flexwerkplek of een lunchafspraak.’

Het is belangrijk te vermelden dat deze vraag voor sommige groepen irrelevant lijkt, zoals degenen die al met pensioen zijn. Aangezien er geen "neutrale" keuze was, kan dit de resultaten hebben beïnvloed.

Een kleine meerderheid van de respondenten geeft aan meer vanuit huis te willen gaan werken - ook na corona - waardoor er behoefte is aan meer ruimtes in de buurt voor dat doel. Sommigen geven aan dat reizen veel minder nodig is dan we tot nu toe dachten, maar ook dat thuiswerken niet altijd de ideale keuze is, zeker niet voor mensen met kinderen. Ook wordt vermeld dat horecagelegenheden de wijken meer levendigheid zouden kunnen brengen. Onder degenen die het oneens met de stelling zijn, geven sommige respondenten aan dat ze thuis genoeg ruimte hebben om te werken of genoeg horeca in de buurt hebben. Er wordt ook gezegd dat het stadscentrum daarvoor geschikter is en dat een prettige omgeving om buiten te wandelen belangrijker is. Een suggestie is om een duurzame ontmoetingsplek te creëren. Aandacht wordt gevraagd voor werken en/of te ontspannen in een groene en veilige omgeving.

